

стане як дещо живе і дієве, а як наслідок — культуру мають визнати четвертою владою в країні, владою мудрості, перемістивши ЗМІ на п'яте місце. За цієї умови суспільство та економіка перейдуть на шлях соціокультурного та економічного процвітання. Отже, в змісті сучасної кризи національної економіки слід виокремлювати не культурний, а радше антикультурний аспект. Після закінчення кризи суспільства загалом та кризи економіки зокрема, об'єктивно необхідною постане революція в цінностях і переконаннях людини і народу, а значить — і у загальній культурі та культурі виробництва/економічній культурі.

4. Загальні висновки. Сучасна криза країнової економіки має культурно-соціальну природу. Причини означеної кризи, а, відповідно, і механізми її подолання необхідно шукати в самій людині та культурі — загальній, економічній. Цей аспект у змісті кризи країнової економіки ще малодосліджений.

УДК 346.546

В. Д. Лагутін

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЕКОНОМІЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

Управління у сфері економічної конкуренції включає специфічні методи, форми і засоби виконання загальних функцій управління, які визначають цілі і відповідальність у даній сфері регулювання економіки. Управління у сфері конкуренції означає вплив на процеси, що протікають на товарних ринках, що фактично означає розроблення і реалізацію певної конкурентної політики. Управління у сфері економічної конкуренції реалізується за допомогою таких засобів як прогнозування конкурентного середовища товарних ринків, оперативне управління цим середовищем, забезпечення розвитку конкуренції та її захист на цих ринках [1]. Обов'язки з управління сферою економічної конкуренції лежать на всіх рівнях державного керівництва, хоча центральне місце в цій системі займає Антимонопольний Комітет України — державний орган влади зі спеціальним статусом у сфері конкурентної політики, мета діяльності якого — забезпечення державного захисту конкуренції у підприємницькій діяльності.

Державне управління у сфері економічної конкуренції можна розглядати як напрям державного менеджменту, спрямованого на розвиток, підтримку і захист конкуренції. Управління у сфері конкуренції є специфічною відкритою системою, що має входи та виходи, а також складається з керуючої та керованої систем, що органічно взаємодіють. Керуюча система включає ті елементи державного регулювання, які забезпечують процес управління. До складу керованої системи входять елементи, які забезпечують безпосередній процес розвитку конкуренції та формування оптимального конкурентного середовища товарних ринків. Як правило процес управління у сфері економічної конкуренції включає п'ять етапів: планування (прогнозування), аналіз, організацію, мотивування і контроль.

Державне управління у сфері економічної конкуренції — це сукупність управлінських знань щодо сутності, методології і засобів конкурентної політики та практичних дій держави щодо впливу на розвиток конкурентних відносин. Під сутністю управлінської діяльності зазвичай розуміють прийняття своєчасних і правильних рішень з питань формування і реалізації певної політики. Прийняття таких рішень має ґрунтуватися на аналізі відповідної інформації, що характеризує стан об'єкта управління на певну дату чи за певний період. Без повноти, достовірності і своєчасності інформації не може бути впевненості у правильності відповідних управлінських рішень [2].

Спеціальні державні органи з питань конкуренції в усіх країнах здійснюють контроль за дотриманням відповідного законодавства, проводять роботу з підготовки пропозицій щодо його удосконалення та розробки рекомендацій стосовно активізації конкуренції на товарних ринках. Для цього створюється система постійного моніторингу стану ринків, насамперед соціально важливих. Основними принципами управління у сфері економічної конкуренції є: принцип об'єктивності (неупередженості), принцип транспарентності (прозорості, гласності, відкритості процедур), принцип контролю, принцип заборони, принцип превентивності (запобіжного, упереджувального впливу). До методів управління у сфері економічної конкуренції відносять: правові, організаційно-контролюючі, адміністративно-імперативні, профілактично-роз'яснювальні. Організаційно-контролюючі методи — це розробка та організація виконання заходів, спрямованих на запобігання порушень конкурентного законодавства; проведення моніторингу, перевірок, призначення експертизи. Адміністративно-імперативні методи — це застосування санкцій, накладання

штрафів, примусовий поділ суб'єктів господарювання. Профілактично-роз'яснювальні методи — це інформування, внесення пропозицій, надання рекомендацій, попередніх висновків стосовно порушень, роз'яснення щодо кваліфікації порушень.

Складовою активного регулювання конкурентних процесів є дослідження (аналіз) товарних ринків. Це означає управлінську спрямованість усіх працівників апарату АМКУ, органічне включення аналітичних досліджень в усі функції управлінської діяльності.

Зміст управління у сфері економічної конкуренції з боку АМКУ полягає, насамперед, у розслідуванні, припиненні, профілактиці та попередженні правопорушень у конкурентній сфері. З цією метою органи АМКУ здійснюють: контроль за дотриманням заборони зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку; контроль за обмежувальною та дискримінаційною діяльністю суб'єктів господарювання; контроль за концентрацією суб'єктів господарювання; контроль за узгодженими діями суб'єктів господарювання та їхніх об'єднань; контроль за антиконкурентними діями органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю; контроль за проявами недобросовісної конкуренції, дотриманням торгових та інших чесних звичаїв ведення підприємницької діяльності; контроль за наданням та використанням державної допомоги (різних форм державної економічної підтримки) суб'єктам господарювання [3]. При цьому приймаються цілеспрямовані заходи прямого впливу — заборони і приписи.

Діяльність АМКУ спрямовується як на покарання порушників законодавства про захист економічної конкуренції, так й на профілактику і попередження цих порушень. Більша частина спорів щодо порушення конкурентного законодавства повинна вирішуватися ще на стадії розгляду в АМКУ у процесі переговорів з порушниками поза судовим розглядом справи. При ефективному здійсненні досліджень і розслідувань спори мають закінчуватися згодою порушника змінити умови угод чи відмовитися від незаконних дій.

Гострою проблемою вітчизняної економіки є вдосконалення методів прогнозування стану конкурентного середовища як необхідного компоненту системи державного регулювання товарними ринками як складними економічними утвореннями. Для того щоб приймати правильні управлінські рішення, треба передбачати їх наслідки як позитивні, так і негативні. Особливо це стосується регулювання конкурентними процесами, нас-

лідки яких надзвичайно значні і важливі для суб'єктів підприємницької діяльності.

Прогнозування стану конкурентного середовища товарних ринків є об'єктивною потребою, що зумовлено зростанням мінливості економічної динаміки, ускладненням взаємодії чинників, що визначають траєкторію економічного розвитку, необхідністю передбачити можливі варіанти розвитку при обранні тої чи іншої стратегії конкурентної політики.

Як свідчить практика останніх років унаслідок дії різноманітних соціально-економічних та інституційних чинників періодично посилюються проблеми на багатьох товарних ринках в Україні, зокрема — ринках нафтопродуктів, фармацевтичних товарів, продовольчих ринках (олії, цукру, м'яса, зерна), що призводить до суттєвих негативних соціально-економічних наслідків. Значною мірою розвиток таких процесів пов'язаний з відсутністю до цього часу ефективних механізмів прогнозування кон'юнктури, динаміки цін та структурних перетворень, відсутністю належних ринкових прогнозів, що посилює нестабільність та непередбачуваність поведінки суб'єктів на багатьох товарних ринках.

Здійснення прогнозування перспектив розвитку конкуренції на товарних ринках дасть змогу попередити та не допустити можливі антиконкурентні дії на цих ринках. Першим кроком на цьому шляху має стати створення системи постійного моніторингу стану конкуренції на ринках, насамперед соціально важливих, вивчення реальних проблем стану та взаємодії попиту та пропозиції на цих ринках. Особливо важливим є моделювання зміни цін на товарних ринках. Практична значущість прогнозування розвитку конкурентного середовища на товарних ринках пов'язана з визначенням чітких критеріїв настання та типових заходів із подолання цінових криз на цих ринках, створення максимально сприятливих економічних, правових та інституційних умов для переходу до ефективної конкуренції.

Література

1. Государственное регулирование рыночной экономики / Под общ. ред. В. И. Кушлина. — М.: Изд-во РАГС, 2008. — С. 166.
2. *Портер М.* Конкуренция. — М.: Издательский дом «Вильямс», 2005. — С. 107—133.
3. *Костусев А. А.* Конкурентная политика в Украине. — К.: КНЕУ, 2004. — С. 81—82.